

OBSAH

PŘEDMLUVA	10
ÚVOD	11
1 OBOR MĚSTSKÉHO ODVODNĚNÍ	13
1.1 Vývoj městského odvodnění v 19. a 20. století	13
1.2 Současný stav městského odvodnění	15
1.3 Městské odvodnění z hlediska trvale udržitelného rozvoje	19
2 VLIV URBANIZACE A MĚSTSKÉHO ODVODNĚNÍ NA VODNÍ TOKY A PODZEMNÍ VODU	21
2.1 Urbanizace v posledním století	21
2.2 Vliv urbanizace na hydrologický režim	23
2.2.1 Bilance vody v povodí	24
2.2.2 Látkové znečištění vodních toků	27
2.3 Časové a prostorové souvislosti v městském odvodnění	31
2.3.1 Mechanický vliv dešťového odtoku na bentos v malých vodních tocích	31
2.3.2 Akutní účinky ve vodních tocích způsobené látkovým znečištěním	33
2.3.3 Dynamika látkového znečištění ve stokové sítí	34
2.3.4 Dynamika látkového znečištění v čistírnách odpadních vod za deště	35
2.3.5 Dynamika látkového znečištění ve vodních tocích za deště	36
2.3.6 Interakce mezi znečištěním ve vodních tocích a v podzemní vodě během dešťového odtoku	38
2.3.7 Znečištění recipientu v souvislosti s odtokem chemikálií do dešťové kanalizace	39
2.3.8 Vník pohonného hmot do kanalizace při dopravní nehodě	40
3 NOVÁ KONCEPCE MĚSTSKÉHO ODVODNĚNÍ	45
3.1 Od technického k přirozenému způsobu odvodnění	45
3.2 Městské odvodnění začíná na jednotlivých nemovitostech	46
3.3 Nová řešení i ve veřejné kanalizaci	49
3.4 Součásti městského odvodnění jsou i vodní toky	50
3.5 Zvláštnosti odvodnění ve venkovských a turistických oblastech	51
3.6 Od projektu kanalizace k integrovanému plánu městského odvodnění	52
3.7 Příklady realizovaných opatření	52
3.7.1 Experimental Sewer System Tokyo	52
3.7.2 Revitalizace vodních toků v Zürichu a okolí	53
3.7.3 Dosavadní zkušenosti s retencí a infiltrací dešťového odtoku	54
3.8 Koncepce městského odvodnění v budoucnosti	55
3.8.1 Zásady koncepčního řešení v budoucnosti	55
3.8.2 Příklady pilotních studií	56
4 ZÁKLADY MATEMATICKÉHO POPISU MĚSTSKÉHO ODVODNĚNÍ	59
4.1 Základní definice	59
4.1.1 Systém, proces, stav systému	59
4.1.2 Jednotky	60
4.2 Obecné principy bilancování	60
4.2.1 Slovní formulace bilančních rovnic	61
4.2.2 Matematická formulace bilančních rovnic	61
4.3 Látkové bilance	63
4.3.1 Transportní procesy	64
4.3.2 Transformační procesy	68
4.3.3 Výměnné procesy	73
4.4 Ideální reaktory	80
4.5 Jednodimensionální advekčno-disperzní transport látek	86
5 SPOTŘEBA VODY A PRODUKCE ODPADNÍCH VOD	89
5.1 Současné problémy spotřeby vody a produkce odpadních vod	89
5.1.1 Obnovitelnost sladké vody	89
5.1.2 Kolik vody potřebuje lidská společnost?	90
5.1.3 Civilizace a složení odpadních vod	92
5.1.4 Strategické zásady spotřeby vody a kontroly produkce odpadních vod	93
5.1.5 Tvrzadla a šetrná chemie	93

5.2	Možnosti změny množství a složení odpadních vod	94
5.2.1	Změny množství odpadní vody z domácností	94
5.2.2	Změny složení odpadní vody z domácností	95
5.2.3	Změny množství a složení průmyslových odpadních vod	96
5.2.4	Příklad 1: Náhrada fosfátů v pracích prostředcích	98
5.2.5	Příklad 2: Odpadní voda jako zdroj surovin	100
5.3	Získávání a zpracování údajů o odpadních vodách	102
5.3.1	Údaje z ČOV	102
5.3.2	Zásady předpovědi množství a látkového znečištění odpadních vod	106
5.3.3	Volba vhodných indikátorů látkového znečištění	107
5.3.4	Koefficienty indikátorů látkového znečištění	108
5.3.5	„Ekvivalentní obyvatel“	108
6	DĚŠT A DEŠŤOVÁ DATA	111
6.1	Základní údaje	111
6.1.1	Srážkové procesy	111
6.1.2	Vliv urbanizace na charakter deštů	113
6.1.3	Globální vlivy na charakter deštů	113
6.1.4	Srážkové poměry na území ČR	114
6.2	Historické deště	115
6.2.1	Casová podrobnost záznamu historických dešťů	115
6.2.2	Plošné rozdělení	118
6.2.3	Casové ohrazení jednotlivých deštů	121
6.3	Modelové deště	122
6.3.1	Blokový dešť	122
6.3.2	Modelový dešť s proměnnou intenzitou (syntetický dešť)	124
6.4	Volba dešťových dat	126
6.4.1	Dešťová data v rámci plánovacích a projektových úloh	126
6.4.2	Dešťová data v rámci provozních úloh	126
6.4.3	Požadavky na dešťová data v rámci úloh městského odvodnění	127
6.4.4	Výpočet reálné periodicity dešťového odtoku	127
7	DEŠŤOVÝ ODTOK Z URBANIZOVANÝCH PLOCH	131
7.1	Úvodní poznámky k procesům přímého dešťového odtoku	131
7.2	Charakteristika urbanizovaných ploch	133
7.2.1	Stávající situace	133
7.2.2	Charakteristiky ploch pomocí metod dálkového průzkumu země	133
7.2.3	Příklad charakteristiky ploch při zpracování generelu odvodnění v Praze	137
7.2.4	Příklad charakteristiky ploch při zpracování generelu odvodnění v Sofii	138
7.3	Tvorba přímého dešťového odtoku	139
7.3.1	Úvodní poznámky	139
7.3.2	Omočení povrchu (intercepcie)	140
7.3.3	Povrchová retence	141
7.3.4	Infiltrace	142
7.3.5	Výpar	144
7.3.6	Ostatní ztráty	144
7.3.7	Jednoduché modely tvorby přímého dešťového odtoku	144
7.4	Koncentrace přímého dešťového odtoku	148
7.4.1	Matematický popis koncentrace dešťového odtoku	148
7.4.2	Translace	150
7.4.3	Retence	151
7.4.4	Ostatní modely	153
7.4.5	Schematicizace povodí	154
7.5	Látkové znečištění urbanizovaných ploch	157
7.5.1	Základní údaje	157
7.5.2	Látkové znečištění v atmosférických srážkách	158
7.5.3	Vznik znečištění na zastavěných plochách	160
7.5.4	Modely akumulace látkového znečištění na urbanizovaných plochách	162
7.5.5	Vliv čistění ulic na jejich znečištění	163
7.5.6	Znečištění v uličních vpuštích	163
7.6	Znečištění dešťového odtoku ze střech	164
7.6.1	Základní údaje	164
7.6.2	Dynamika transportu látkového znečištění	164
7.6.3	Výměnné procesy mezi srážkovou vodou a střešním materiálem	166

7.6.4	Průměrné koncentrace látkového znečištění v dešťovém odtoku ze střech	166
7.7	Znečištění dešťového odtoku z ulic a silnic	168
7.7.1	Zdroje znečištění	168
7.7.2	Vliv automobilové dopravy	168
7.7.3	Průměrné koncentrace látkového znečištění v dešťovém odtoku z ulic a silnic	170
7.8	Modely transportu znečištění dešťového odtoku z urbanizovaných ploch	171
7.9	Závěrečné poznámky ke znečištění dešťového odtoku z urbanizovaných ploch	172
8	PROUDĚNÍ, TRANSPORT A TRANSFORMACE LÁTEK VE STOKOVÉ SÍTI	177
8.1	Proudění ve stokové síti a jejích objektech	177
8.1.1	Základní definice	177
8.1.2	Proudění v úseku stokové sítě	178
8.1.3	Uzlové podmínky a řešení objektů	181
8.1.4	3-D modelování objektů	188
8.2	Stoka jako biochemický reaktor	190
8.2.1	Systém a procesy	190
8.2.2	Transport látek ve stoce	192
8.2.3	Transformace látek ve stoce	192
8.2.4	Tvorba a eroze biofilmu, procesy v biofilmu	195
8.2.5	Tvorba a eroze sedimentů, procesy v sedimentu	195
8.2.6	Ukázka rovníc pro transport sedimentů	197
8.3	Vliv procesů ve stokové síti na ostatní části integrovaného systému městského odvodnění	199
9	ČOV ZA DEŠTÉ	203
9.1	Vliv dešťového průtoku na čistící procesy	203
9.1.1	Mechanické předčištění	204
9.1.2	Biologické předčištění	205
9.1.3	Dosazovací nádrže	210
9.2	Strategie řízení ČOV za dešť	212
9.3	On-line monitoring a modelování	213
10	VODNÍ TOKY V URBANIZOVANÝCH POVODÍCH	215
10.1	Základní definice	215
10.1.1	Ekosystém vodních toků, jeho jednotlivé prvky a jejich ekologický význam	215
10.1.2	Důležité funkce ve vodním toku	216
10.1.3	Charakter vodních toků v urbanizovaných povodích	219
10.2	Narušení přirozeného stavu vodních toků městským odvodněním	220
10.2.1	Úvodní poznámky	220
10.2.2	Látkové znečištění	222
10.2.3	Mikrobiologické znečištění	224
10.2.4	Teplota	226
10.2.5	Estetické narušení	226
10.2.6	Narušení přirozeného hydrologického a hydraulického režimu	227
10.2.7	Narušení přirozené morfologie	228
10.2.8	Časová a prostorové souvislosti narušení	228
10.3	Vybrané procesy ve vodních tocích a jejich modelování	229
10.3.1	Úvod – systém a procesy	229
10.3.2	Modely kvality vody	231
10.3.3	Kyslikový režim ve vodním toku	234
10.3.4	Chování dusikatých sloučenin	238
10.3.5	Kolmatace dna pod ČOV	244
10.4	Posuzování mýr narušení vodních toků v urbanizovaných územích	245
10.4.1	Zásady posouzení	246
10.4.2	Látkové znečištění	249
10.4.3	Hydrologický režim a hydraulické poměry	256
10.4.4	Ekomorfologický stav	259
10.4.5	Biologický stav	263
10.4.6	Závěrečné poznámky	265
11	UŽÍVÁNÍ, RETENCE A INFILTRACE DEŠŤOVÉ VODY	271
11.1	Úvod	271
11.2	Užívání dešťové vody	273
11.2.1	Tradice užívání dešťové vody	273
11.2.2	Možnosti užívání dešťové vody v současnosti	275

11.2.3	Požadavky na kvalitu dešťové vody	277
11.2.3	Technická zařízení	278
11.2.4	Plánování	279
11.3	Decentralní retence dešťové vody	280
11.3.1	Účel decentralní retence	280
11.3.2	Zásady decentralní retence	280
11.3.3	Principy konstrukce a funkce různých decentralních retenčních zařízení	281
11.4	Zasakování dešťového odtoku	285
11.4.1	Základní údaje	285
11.4.2	Okrrajové podmínky zasakování	286
11.4.3	Klasifikace znečištění dešťového odtoku	287
11.4.4	Příprustum zasakování	289
11.4.5	Plošné zasakování površostou povrchovou půdní vrstvou („povrchová infiltrace“)	291
11.4.6	Podpovrchová infiltrace	292
11.4.7	Předčištění zasakování vody	294
11.4.8	Plánování a realizace zasakování	296
12	VYBRANÉ ASPEKTY NÁVRHU A PROVOZU STOKOVÉ SÍTĚ	299
12.1	Modifikace stávajících stokových sítí	299
12.1.1	Příklad modifikované jednotné soustavy	300
12.1.2	Příklad modifikované oddílné soustavy	300
12.1.3	Poznámky k návrhu a provozu modifikovaných systémů	301
12.2	Hydraulický návrh a posouzení stokové sítě	301
12.2.1	Základní pojmy a definice	301
12.2.2	Hydraulický návrh nové stokové sítě	303
12.2.3	Hydraulické posouzení stávající stokové sítě	305
12.3	Volba opatření na ochranu recipientu za dešť	307
12.3.1	Základní pojmy a definice	307
12.3.2	Funkce jednotné stokové soustavy za dešť	308
12.3.3	Strategie ochrany vodních toků před znečištěním z kanalizace za dešť	310
12.3.4	Systémový přístup volby opatření	312
12.3.5	Výpočetní metody při volbě opatření na ochranu recipientu za dešť	313
12.3.6	Příklady použití deterministických modelů pro zvyšení účinnosti stavebních opatření ve stokové síti	315
12.3.7	Použití pravděpodobnostního modelu při volbě opatření na ochranu recipientu za dešť	317
12.4	Rízení v reálném čase v integrovaném systému městského odvodnění	321
12.4.1	Základní pojmy a definice	321
12.4.2	Real time control v oblasti stokové sítě: proč a kde?	322
12.4.3	Lokální a sdružené řízení	323
12.4.4	Příklad sdruženého řízení odtoku v Drážďanech	326
12.4.5	Retence silně znečištěné odpadní vody za dešť	327
13	INTEGROVANÉ ŘEŠENÍ MĚSTSKÉHO ODVODNĚNÍ	331
13.1	Metodické zásady integrovaného řešení městského odvodnění	331
13.1.1	Spektrum informací a způsob řešení	331
13.1.2	Metody práce různých odborností	332
13.1.3	Přehled nejdůležitějších metod	332
13.1.4	Systémový přístup při řešení úloh v městském odvodnění	333
13.1.5	Problém jako výchozí bod jednání	333
13.1.6	Postup při integrovaném řešení městského odvodnění	334
13.2	Stanovení cílů městského odvodnění	336
13.3	Popis stanovených cílů	336
13.3.1	Zásady popisu stanovených cílů	338
13.4	Výběr opatření a stanovení jejich priorit	338
13.4.1	Zásady výběru vhodných opatření	339
13.4.2	Způsob výběru vhodných opatření	340
13.5	Stanovení nákladů vybraných opatření	342
13.5.1	Jednotkové náklady ucelených prvků	343
13.5.2	Dílčí náklady jednotlivých elementů ucelených prvků	345
13.6	Ekonomické posouzení studovaných opatření	347
13.6.1	Zásady ekonomického posouzení	347
13.6.2	Příklad ekonomického posouzení	349

14 HYDROINFORMATIKA	.353
14.1 Úvod do hydroinformatiky353
14.1.1 Definice a pojmy355
14.1.2 Významné elementy hydroinformatiky z pohledu městského odvodnění357
14.2 Hydroinformatika ovlivňuje některé sociální aspekty358
14.3 Úkoly hydroinformatiky v oboru městského odvodnění359
14.4 Vývoj hydroinformatiky a informačních technologií360
14.5 Hydroinformatika navazuje na výpočetní hydrauliku361
14.6 Hydroinformatika a umělá inteligence362
14.7 Příklady užití nástrojů hydroinformatiky364
14.7.1 SCADA – příklad systému podporujícího sběr dat364
14.7.2 MOUSE - příklad simulačního modelu364
14.7.3 VAKBAZE366
14.7.4 MIKE 11 aplikace map rozlivů v inundačním území366
14.7.5 DSS – příklad rozhodovací analýzy367
14.8 Rámcové podmínky rozvoje a uplatnění hydroinformatiky368
14.8.1 Náklady na vývoj a údržbu software368
14.8.2 Počet aktivních uživatelů systému Hydroinformatiky se bude zvyšovat369
14.8.3 Poskytování informací je nutné legislativně upravit369
14.8.4 Budoucí systémy hydroinformatiky budou zahrnovat prvky umělé inteligence369
14.8.5 Hydroinformatika hraje rozhodující roli při prognózách stavu akvatického ekosystému370
14.9 Hydroinformatika – postuláty užití371
15 NUMERICKÉ METODY373
15.1 Typy úloh vedoucích na přibližné řešení nestacionárního proudu373
15.2 Přibližné řešení jedné rovnice o jedné neznámé373
15.3 Řešení soustavy rovnic375
15.4 Hledání extrémní funkci375
15.5 Úloha popsaná obyčejnou diferenciální rovnicí376
15.6 Úloha zadaná parciální diferenciální rovnicí (PDR)376
15.6.1 Obecné zadání úlohy popsané parciální diferenciální rovnicí376
15.6.2 Řešení úloh popsaných parciální diferenciální rovnicí377
15.6.3 Metoda charakteristik377
15.6.4 Metoda konečných differencí377
15.6.5 Analýza numerických řešení378
15.6.6 Metoda konečných prvků380
15.6.7 Poznámky k numerickým metodám381
16 SIMULAČNÍ MODELY383
16.1 Základní údaje383
16.1.1 Zásady stavby matematických modelů384
16.1.2 Druhy matematických modelů386
16.1.3 Simulační model a jeho program387
16.2 Pět generací simulačních modelů388
16.3 Zásady praktického použití simulačních modelů390
16.4 Příklad pracovního postupu při použití simulačních modelů391
16.4.1 Definice výpočetní úlohy391
16.4.2 Definice systému392
16.4.3 Tvorba modelu393
16.4.4 Volba simulačního programu394
16.4.5 Příprava dat395
16.4.6 Kalibrace a verifikace simulačních modelů396
16.4.7 Vlastní výpočet397
16.4.8 Interpretace výsledků397
17 KONCEPCIE MĚŘENÍ A MONITORINGU V MĚSTSKÉM ODVODNĚNÍ401
17.1 Úvod401
17.2 Metodický postup402
17.2.1 Prostorové a časové aspekty měření402
17.2.2 Měřicí řetězec405
17.2.3 Přesnost měření407
17.2.4 Zpracování měřených dat410
17.3 Příklady411

17.3.1	Kalibrace dešťoměru	.411
17.3.2	Metody měření průtoku odpadní vody	.412
17.3.3	On-line analytické metody	.414
17.3.4	On-line monitoring ve vodním toku	.414
17.3.5	Monitorovací programy stavu povrchových vod	.416
17.3.6	Předběžná úprava vzorků	.417
17.3.7	Odběr vzorků a měření v hyporeálu	.418
17.3.8	Náklady na měření ve stokové sítí	.418
18	DATA V MĚSTSKÉM ODVODNĚNÍ	.421
18.1	Úvod do problematiky datového managementu	.421
18.1.1	Význam a hodnota dat	.421
18.1.2	Spektrum dat	.422
18.1.3	Zdroje dat, jejich forma, zpracování a terminologie	.423
18.1.4	Kritický výběr vhodných dat	.424
18.1.5	Uloha datového managementu	.424
18.2	Datová struktura městského odvodnění	.426
18.2.1	Městské odvodnění jako komplexní systém	.426
18.2.2	Systémová analýza	.426
18.2.3	Datové modelování	.428
18.2.4	Základní principy konceptualizace systému	.430
18.2.5	Datový model subsystému – Stoková síť	.433
19	EKONOMIKA A MANAGEMENT INTEGROVANÝCH SYSTÉMŮ ODVODNĚNÍ	.437
19.1	Úvod	.437
19.2	Ekonомика integrovaných systémů odvodnění	.437
19.2.1	Obecnější charakteristika ekonomického prostředí integrovaných systémů odvodnění	.438
19.2.2	Nákladová hlediska	.441
19.2.3	Výnosy, ceny, zisk	.444
19.3	Management	.446
19.3.1	Obecnější zásady managementu oboru	.446
19.3.2	Specifika přirozeného monopolu	.447
19.3.3	Specifika technické infrastruktury	.447
19.3.4	Specifika integrovaného systému odvodnění	.447
19.3.5	Produktivita a efektivita služby	.448
19.3.6	Marketing	.451
20	SANACE STOKOVÉ SÍTĚ	.453
20.1	Úvod	.453
20.2	Plánování sanace kanalizačního systému	.455
20.3	Koncepční řešení sanace kanalizace	.458
20.4	Průzkum a poruchy na stokové sítě	.462
20.5	Metody sanace stokové sítě	.463
20.6	Sanace objektů a šachet na stokách	.465
21	KONCEPT ODVODNĚNÍ OBCE FEHRLTORF	.467
21.1	Vodohospodářská charakteristika studijního území	.467
21.1.1	Historický vývoj studijního území	.467
21.1.2	Popis studijního území v současnosti	.469
21.2	Cíle městského odvodnění ve Fehrltorfu	.476
21.2.1	Politické cíle	.476
21.2.2	Legislativní a administrativní podmínky	.477
21.2.3	Indikátory stanovených cílů	.477
21.3	Dokumentace a interpretace nálezů	.480
21.3.1	Způsob měření a pozorování	.480
21.3.2	Příklady nálezů v technické části městského odvodnění	.482
21.3.3	Příklady nálezů ve vodních tocích	.484
21.4	Volba vhodných opatření	.487
21.4.1	Výběr možných opatření	.487
21.4.2	Posouzení jednotlivých opatření	.488
21.4.3	Realizace doporučených opatření	.490
21.5	Poznatky ze studie	.492
21.5.1	Uplatnění výsledků studie ve Fehrltorfu	.492
21.5.2	Obecné poznatky	.493

22 PŘÍKLAD REGIONÁLNÍHO ŘEŠENÍ: STUDIE GLATTAL	495
22.1 Cíl studie	495
22.2 Studijní území	495
22.3 Metoda zpracování studie	500
22.3.1 Požadavky a podstata metody	500
22.3.2 Postup při zpracování studie	501
22.3.3 Systémová definice řešené úlohy	501
22.3.4 Simulační modely	503
22.4 Výsledky studie	505
22.4.1 Výpočet látkového znečištění	505
22.4.2 Podíl jednotlivých zdrojů na celkovém látkovém znečištění	507
22.4.3 Redukce látkového znečištění za bezdeštného období	507
22.4.4 Redukce látkového znečištění za dešťového období	508
22.4.5 Finanční náklady	512
22.5 Interpretace výsledků studie a závěr	513
22.6 Realizace výsledků studie	515
22.6.1 Realizace opatření a kontrola účinnosti v oblasti Glattal	515
23 GENERELY ODVODNĚNÍ – PŘÍKLAD GO HMP	517
23.1 Úvod	517
23.2 Cíle generelu	519
23.3 Metodické zásady současných generelů odvodnění	521
23.3.1 Základní metodické prvky	521
23.3.2 Metodické zásady řešení koncepcie odvodnění	523
23.3.3 Principy formulace řešení	523
23.3.4 Jednotlivé etapy řešení	524
23.3.5 Klíčové parametry řešení	524
23.3.6 Stanovené limity pro vyhodnocení funkce městského odvodnění	525
23.3.7 Okrajové podmínky řešení	526
23.4 Situační zprávy	527
23.5 Formulace a schematizace řešení	530
23.5.1 Schematizace povodí jednotné kanalizace	530
23.5.2 Schematizace zpracování nepropustných ploch	531
23.5.3 Schematizace zatěžovacích srážek	532
23.5.4 Schematizace stokové sítě	534
23.5.5 Čištění odpadních vod	534
23.5.6 Recipienty	536
23.6 Výstup generelu	537
23.6.1 Forma výstupů GO	537
23.6.2 Využitelnost výstupů GO pro praxi	540
23.6.3 Výstupy GO HMP	541
24 VLIV DEŠTŮ NA NÁVRH A PROVOZ ČOV NA PŘÍKLADU HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY	545
24.1 Vliv srážek na hydraulický přítok do ČOV	545
24.2 Vliv srážek na látkový přítok do ČOV	546
24.3 Vliv srážek na kvalitu odpadních vod v přítoku	548
24.3.1 Variabilita koncentrací jednotlivých ukazatelů kvality odpadních vod a látkových zatížení	548
24.3.2 Vliv na charakter odpadní vody	549
24.4 Vliv nerovnoměrnosti přítoku a srážkových epizod na chování aktivačního systému	551
24.4.1 Vliv teploty	551
24.4.2 Vliv inhibičních látek	552
24.4.3 Fluktuace koncentrace biomasy v aktivačních nádržích	553
24.4.4 Chování dosazovacích nádrží	556
Barevná příloha	561